

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ФИЛОЛОГ

ЧАСОПИС ЗА ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

I/2010

НОАМ ЧОМСКИ – ЛИНГВИСТИКА, ПОЛИТИКА И НАСТАВА

Лингвиста за кога се каже да је „најчешће цитирани живи аутор” и „један од најугледнијих и најутицајнијих интелектуалаца на свијету”, Ноам Чомски (Noam Chomsky), рођен је у Филадельфији (држава Пенсилванија, САД) 1928. године. Већ педесет година ради као професор на Масачусетском технолошком институту (МИТ).

За вријеме студија, на њега су посебно утицали филозоф К. Вест Черчман (C. West Churchman) и лингвиста Зелиг Харис (Zellig Harris), чији ће политички ставови бити пресудни у обликовању каснијих ставова самог Чомског.

Чомски је докторирао 1955. године на Универзитету у Пенсилванији, мада је већину истраживања везаних за дисертацију обавио на Универзитету Харвард. Неке од лингвистичких идеја разрадио је у својој чувеној монографији *Синтаксичке структуре* (Syntactic Structures, 1957). Ова књига означава почетак трансформационе граматике, коју ће Чомски уобличавати и мијењати све до данас.

Од средине деведесетих година, изласком књиге *Минималистички програм* (Minimalist Program, 1995), Чомски скреће правац свог језичког истраживања. Задржавајући основне концепте дате у теорији принципа и параметара, он их успијева поједноставити до њихових најосновнијих елемената и даље заговарајући општи приступ архитектури људске језичке способности која наглашава принципе економичности и оптималног пројектовања.

Чомски је познат и по свом политичком ангажману. Након изласка есеја у часопису *New York Review of Books* под називом *Одговорност интелектуалаца* (The Responsibility of Intellectuals, 1967), постаје познат као један од водећих противника Вијетнамског рата. Значајна је и његова осуда бомбардовања Србије и Црне Горе 1999. године.

Професор Чомски нам је, упркос бројним обавезама, изашао у сусрет и дао кратак интервју чији превод објављујемо у цјелости.

Филолог: Када помињете Декартово становиште да је „слободна воља сама по себи најплеменитија ствар коју неко може посједовати“, намеће се питање односа политике и језика. Пошто долазимо из културне заједнице у којој је политика укључена у сваку сферу живота, интересује нас Ваше мишљење о наметнутој промјени имена језика који се користе у Босни и Херцеговини. Зашто се сматра да се ми остварујемо као демо-

кратско друштво једино ако становници који живе у њему назову свој језик босанским / бошњачким / хрватским / црногорским / српским? Са друге стране, када се погледају чланци из лингвистике који се објављују у иностранству, у њима се тај језик увијек назива српскохрватским.

Ноам Чомски: Принудна промјена имена језика никад не треба бити прихватљива, ако ни због чега другог, онда

због саме принуде. Ко има право да натјера некога да прихвати такву одлуку? Друго је питање да ли је прихватање таквих одлука заиста разуман избор? Лично не заступам такво становиште, али није тешко видјети да се при доношењу одлуке много тога треба узети у разматрање.

Филолог: Какво је Ваше мишљење о мјесту лингвистике на одсјецима страних језика на универзитету? Колика је важност (или корист) увођења теоретског знања на предавањима за будуће наставнике енглеског језика? Да ли је узалудно истраживање у напорима да се лингвистика предаје у таквој средини?

Ноам Чомски: Сматрам да наставници језика заиста могу бити на добитку ако уче о природи језика, заправо, у великој мјери, исто као што и учитељи пливања могу да сазнају много корисних ствари ако уче физиологију. Међутим, на стручњацима је да одреде важност оваквих потхвата.

Филолог: Са синтагмом болоњски процес сусрећемо се свакодневно. Мало је гласова које можемо чути да га или хвале или куде. Штавише, ти гласови које чујемо већином припадају политичарима. Колико академска заједница треба да буде укључена у остваривање болоњског процеса ако се узме у обзир чињеница да она није била њен покретач? Да ли имате властито виђење овог новог „академског грађанина“ који ће бити производ такве реформе?

Ноам Чомски: Неки циљеви изгледају разумни, на примјер побољшање мобилности, учешће студената у раду универзитета, цјеложивотно учење, итд. Али не познајем довољно сам начин остваривања процеса и какве су његове последице да бих могао да дам мишљење о њему.

Филолог: Како посматрате нови тренд у којем културолошке студије покушавају да надвладају студије језика тако што у подручје свог истраживања

укључују различите односе, попут језика и идентитета, рода, идеологије, расе, и слично? Постоји ли потенцијална опасност од превелике политизације студија језика?

Ноам Чомски: Потребно је направити разлику између „политизације студија“ и искоришћавања резултата друштвеног и политичког дјеловања. Прво је погрешно: оно једноставно контаминира области истраживања и поткопава разумијевање. Друго заиста има смисла ако се добро проведе. Међутим, треба бити опрезан. Професионалци су навикли да застрашују и да контролишу. А посебно треба да пазе да не узимају за поље свог стручног рада неку област у којој немају обимно знање. На жалост, превише често се дешавају управо овакве ствари. Неопходно је укључивати релације које сте споменули унутар културолошких студија. Не постоји једноставан општи одговор на питање какву је равнотежу потребно направити. Он зависи од разних фактора који, у зависности од тога колико се разликују околности њиховог остваривања, имају и различиту тежину.

Филолог: Којим путем ће се у будућности кретати језичка истраживања?

Ноам Чомски: Постоје ствари којима ја лично дајем предност, али не постоји ни један разлог који би друге навео да слиједи мој избор. Оно према чему осјећам особиту наклоност јесте тјешње укључивање проучавања људског језика унутар опште биологије, те самим тим интензивније усредсређивање на оно што по мени представља основна питања у сржи проучавања језика, која ћу грубо да назовем питањима Шта, Како и Зашто. Шта је тачно постигнути капацитет који Ви и ја сада испољавамо? Како смо га постигли и, да будем прецизнији, каква је улога генетски одређене језичке способности и општих природних закона у обликовању усвајања? Зашто језичка способност има своју при-

Жељка Бабић

роду, а не неке друге конфигурације, што укључује и питања еволуције те, изнова, и улогу општих закона природе? Дакле, ово су ствари које су за мене приоритетне.

Филолог: Шта кажете на алузије да бехавиористи узвраћају ударац преодјевени у конекционисте?

Ноам Чомски: Оне су заиста тачне. Мени се, барем за сада, чини да њихови резултати практично и не постоје. Ко-

лико је ова тврдња тачна – а ја мислим да јесте – показују и расправе о популарности приступа у којима се, исто као што је то био случај са бехавиоризмом, почињу јављати сумње у ваљаност приступа. Према мом осјећању, у оба случаја се ради о озбиљном отклону од стандардног и одговарајућег научног метода.

zbabic@blic.net
chomsky@MIT.EDU